

ПРАВО-JUSTICE

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

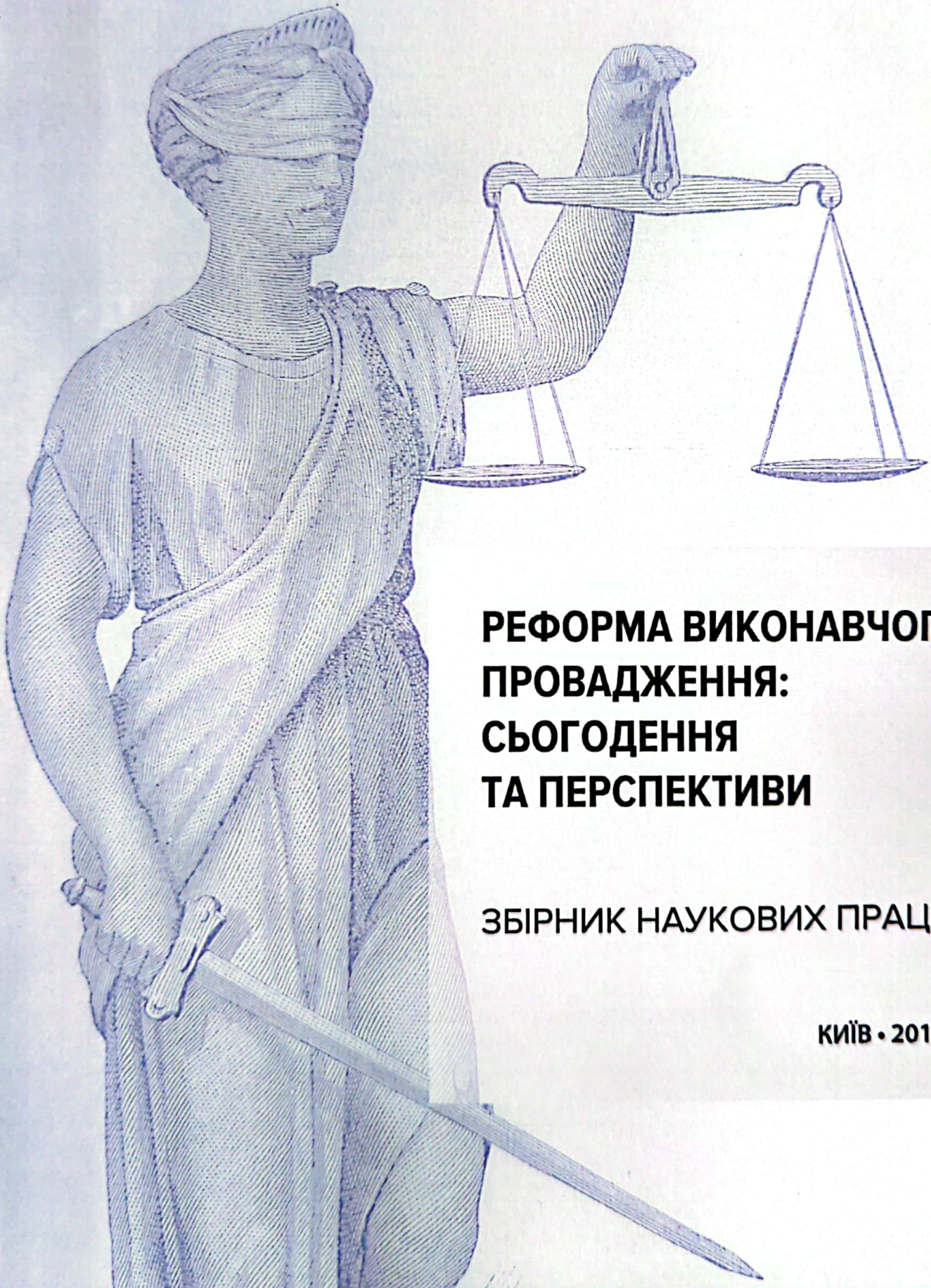
ЦЕНТР
КОМЕРЦІЙНОГО
ПРАВА

МІНІСТЕРСТВО
ЮСТИЦІЇ

АПВУ
АСОЦІАЦІЯ
ПРАВОСЛУЖИВЦІВ
УКРАЇНИ

РЕФОРМА ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

КИЇВ • 2018

 ПРАВО-JUSTICE

 USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

 **ЦЕНТР
КОМЕРЦІЙНОГО
ПРАВА**

 **МІНІСТЕРСТВО
ЮСТИЦІЇ**

 АПВУ
АСОЦІАЦІЯ
ПРИВАТНИХ ВІСНОВАВЦІВ
УКРАЇНИ

РЕФОРМА ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

КИЇВ
2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Шкляр С.В., заступник Міністра юстиції з питань виконавчої служби
Фурса С.Я., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
завідувач кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
Снідевич О.С., к.ю.н., доцент кафедри нотаріального та виконавчого процесу і
адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УПОРЯДНИКИ

Фурса С.Я. д.ю.н., професор
Снідевич О.С., к.ю.н., доцент
Аліменко О.Ю., аспірант

P45 **Реформа виконавчого провадження: сьогодення та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 30 березня 2018 року) / ред. кол.: Шкляр С.В. Фурса С.Я., Снідевич О.С. – К.: Видавництво «Юстон», 2018. – 174 с.**

ISBN 978-617-7361-58-8.

У виданні містяться наукові праці, які були представлені на міжнародній науково-практичній конференції «Реформа виконавчого провадження: сьогодення та перспективи» (м. Київ, 30 березня 2018 року).

Конференція була проведена у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка спільно з Міністерством юстиції України та Асоціацією приватних виконавців України за підтримки Програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Нове правосуддя», Проекту Європейського Союзу «Підтримка реформ юстиції і правосуддя в Україні (ПРАВО-JUSTICE)» і Центру комерційного права (Україна).

Видання розраховане на науковців, практичних працівників, усіх, хто цікавиться проблемами виконавчого провадження.

Наукові праці подані в авторській редакції.

УДК 347.952(082)

Це видання було профінансовано Європейським Союзом в рамках проекту «Підтримка реформ юстиції і правосуддя в Україні (ПРАВО-Justice)». Положення, викладені у цьому документі, не обов'язково відображають офіційну позицію Європейського Союзу

ISBN 978-617-7361-58-8

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ВСТУПНЕ СЛОВО	7
СЕКЦІЯ I: ІНСТИТУЦІЙНІ ПИТАННЯ	8
Воробйов Олексій Володимирович ПАСПОРТ РЕФОРМИ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ І РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ	8
Гетманцев Олександр Валентинович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ	11
Кондрат'єва Людмила Анатоліївна ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ	15
Маковецький Зорян Вікторович СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ	19
Науменко Оксана Миколаївна РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ В УКРАЇНІ	23
Савчин Неля Миколаївна РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ У СИСТЕМІ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	26
Скворцов С.С. НОВЕЛИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ	30
Снідевич Олександр Станіславович АКТИ ВИКОНАВЦЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	33
Шкляр Сергій Володимирович МІСЦЕ ДЕРЖАВНОГО ВИКОНАВЦЯ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ В УКРАЇНІ	39
СЕКЦІЯ II. ВЗАЄМОДІЯ ВИКОНАВЦІВ ІЗ СУДАМИ ТА ІНШИМИ ОРГАНАМИ	43
Верба-Сидор Ольга Богданівна ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У ПРАВІ ВИЇЗДУ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ: НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	43
Гетманцев Максим Олександрович ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНУ, ПОСВІДЧЕНОГО НОТАРІУСОМ, НЕДІЙСНИМ НА ПІДСТАВІ Ч. 4 СТ. 9 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ»	47
Дика Алла Олександрівна СПІР ПРО ПРАВО У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ	51

Савчин Неля Миколаївна,

к.ю.н., асистент кафедри правосуддя Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ У СИСТЕМІ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Виконання судових рішень є заключним етапом у процесі реалізації захисту прав та інтересів осіб. Саме від спроможності виконання судових рішень залежать ефективність та дієвість законодавчих норм і системи державних органів загалом. Саме по собі судове рішення не вирішує питання захисту прав та інтересів осіб, тому важливим є його фактичне виконання. Однак в Україні цей механізм майже не працює. Показник виконання судових рішень в Україні в останні роки був дуже низький. Саме тому до недавнього часу наша держава була лідером по скаргах до Європейського суду з прав людини із питань невиконання рішень національними судами.

Необхідно було щось змінювати, тому Міністерство юстиції розробило і втілює комплексну реформу примусового виконання рішень судів та інших органів.

У рамках судової реформи, яка останніми роками проводиться в Україні, були прийняті закони України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 р. № 1403-VIII та «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. № 1404-VIII, які повинні вирішити цю проблему. Новелами цих законодавчих актів є введення поряд із державними виконавцями такої професії як приватний виконавець.

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 2 червня 2016 р. приватним виконавцем є суб'єкт незалежної професійної діяльності, яким може бути громадянин України, уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом [4].

Приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, воло-

діє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит [4].

Міністерство юстиції України забезпечує ведення Єдиного реєстру приватних виконавців України, відповідно до якого кожна особа має право самостійно обрати собі приватного виконавця з числа тих, відомості про яких містяться в Реєстрі.

Цікавим є той факт, що інститут приватного виконавця вдало працює давно в багатьох країнах світу. Нарівні з державними органами, відповідальними за примусове виконання судових рішень, успішно функціонують і приватні служби, які надають такі ж кваліфіковані послуги. Показник їх виконання у розвинутих країнах Європи в середньому перевищує 80 % від загальної кількості таких рішень.

У зв'язку з прагненням України інтегруватися до європейської спільноти вважаємо, що вивчення досвіду провідних європейських країн з питань процесуально-правового статусу приватних виконавців у їх системах виконавчого провадження є актуальним і дуже своєчасним.

Автором вивчався досвід країн, де професія приватного виконавця вдало зайняла своє місце у правовому полі: Франція, Великобританія, Канада, Естонія, Болгарія, Німеччина, Польща, Угорщина, Королівство Нідерландів, Грузія, Словенія, Латвія, Литва, та інші. Їх досвід свідчить, що система приватного виконання – дієва та ефективна, тому в європейських країнах існує тренд переходу від державного до приватного виконання.

Найдавніша і, мабуть, найрозвиненіша система й професійна організація приватного виконання у Франції. Тому французьку систему часто беруть за взірець. Ще з часів французьких королів виконавці були приватними. Зараз у Франції

існують цілі покоління, династії судових виконавців. Судові виконавці (французькою – «huissier») – самозайняті професіонали, які є державними і міністерськими службовцями та спеціалістами з правових питань одночасно. Вони призначаються Міністерством юстиції та керують власним бізнесом так само, як директор керує компанією, беручи на роботу кваліфікованих працівників.

У Франції виконавці мають право об'єднуватися в компанії, чого не дозволено приватним виконавцям в Україні. Вони також можуть працювати самостійно, беручи помічників, або навіть бути вільнонайманими працівниками в компаніях. Остання реформа в сфері примусового виконання – реформа Макрона, діючого президента Франції. Її він здійснив у 2015 році, коли був міністром економіки. Макрон розширив округи, де можуть працювати виконавці, об'єднав професію комісарів публічних аукціонів із приватними виконавцями й скасував ряд територіальних обмежень по компетенції. Виконавці у Франції можуть тепер викуповувати контори в інших округах, якщо є така можливість. Зараз у Франції існує понад 1 700 контор, в яких працює понад 3 200 виконавців плюс 400 комісарів публічних аукціонів. Ось ці 3 200 виконавців і 400 комісарів публічних аукціонів за реформою Макрона зливаються в одну професію. Лише з приватними виконавцями працює 12 000 працівників (помічники, секретарі, бухгалтери тощо). Крім них, у Франції діє 450 державних службовців, які займаються стягненням лише податкових зобов'язань [5].

На відміну від Франції, в Україні наразі немає обмежень стосовно того, скільки приватних виконавців можуть працювати в одному окрузі. Законодавець вважав, що ринок сам повинен визначити, скільки приватних виконавців потрібно. Крім того, в Україні кожен, хто отримує посвідчення приватного виконавця, сам обирає, де йому працювати, в той час, як у Франції судовий виконавець може працювати в тому окрузі, де з'явилося вільне місце. На всі послуги судових виконавців існує тарифікація. Вона розписана в книзі, що містить понад сто сторінок. У книгу впродовж століть вносилися нові тарифи на нові послуги. Можливо, і ми колись до цього прийдемо.

Одним із інститутів примусового виконання, який не використовується в Україні, але над доцільністю якого можна поміркувати, є можливість приватного виконавця управляти майном боржника та за рахунок одержаних від управління коштів погашати заборгованість, що захищає

приватну власність боржника. Окрім того, судові виконавці у Франції мають доступ до всіх реєстрів, у тому числі до баз даних банків, де міститься інформація про всі рахунки. Борги до 4 000 євро виконавці можуть стягувати без рішення суду, а за постановою виконавця. Якщо виконавець нічого не стягнув через те, що в боржника немає майна, він все одно отримує тариф за роботу, орієнтовно це 250 євро.

На практиці у Франції виконавці стягують борги примусово дуже рідко через те, що там надзвичайно розвинена медіація. Виконавці ведуть бесіди з боржником, переконують, роблять розстрочки боржникам тощо. Використання медіації приватним виконавцем для добровільного виконання боржником судових рішень є частиною навчальної програми кандидатів у приватні виконавці в Україні. У Франції діє єдина Національна асоціація судових виконавців – Національна палата. Членство в ній обов'язкове. Усі виконавці платять обов'язкові внески в гарантійний фонд палати, частина цих коштів йде на колективну страховку. Тобто у Франції не передбачена індивідуальна страховка в кожного приватного виконавця, як в Україні. При настанні страхового випадку платить палата. Страховка асоціації безлімітна, вона розрахована так, що покриває 100 % будь-якої шкоди, нанесеної приватним виконавцем. Загалом професія приватного виконавця у Франції дуже респектабельна. Всі разом приватні виконавці стягують на рік приблизно 10 млрд євро, з них загальний дохід усіх приватних виконавців – близько 1,3 млрд євро. Цікавим є той факт, що за останні 10 років рівень виконання у Франції збільшився на 15 % [5].

У Канаді не існує централізованої системи виконавчого провадження на федеральному рівні. Як наслідок, регулювання порядку виконання судових актів проводиться на рівні окремих провінцій. Примусове виконання тут здійснюється шерифами, які перебувають на державній службі, та приватними судовими виконавцями або спеціалізованими фірмами, які надають на комерційній основі послуги у сфері правозастосування у цивільних справах. Експерти зазначають, що останніми роками в Канаді спостерігається тенденція передачі повноважень у сфері цивільного виконавчого провадження від державних відомств приватним агентствам [2].

Цікавим також є досвід Великобританії, де приватні судові виконавці, які працюють на підставі державної ліцензії, існують поряд із судо-

вими виконавцями – державними службовцями. Тобто стягувачу, як і в Україні, надається право вибору – звернутися до державного чи до приватного виконавця. Примусове виконання судових рішень у Великобританії та Уельсі розподіляється по різних категоріях приставів. Судові пристави графства – відповідальні за стягнення боргів за рішенням окружних судів, вони мають право проводити конфіскацію і продавати майно для покриття суми боргу, також здійснюють нагляд за власністю і вручають судові документи. Судовий пристав графства не має права стягувати суми боргу понад 5 000 фунтів стерлінгів, винятком є примусове виконання угоди, регульованої Законом про споживчий кредит (Consumer Credit Act) від 1974 року, відповідно до якого примусове виконання може бути реалізовано виключно судами графств. Приватні судові виконавці магістратських судів відповідальні за виконання рішень магістратських судів, вони мають право конфіскувати та продавати майно для погашення суми боргу, здійснювати арешти, затримання боржника, накладення арешту на майно за ордером, виданим судом магістратів під будь-яким статусом, які належать до штрафів і громадських покарань. Виконавець може виконувати таке рішення по всій території Великобританії та Уельсу. Судові Виконавці Високого Суду відповідальні за виконання розпоряджень щодо відшкодування боргів за рішеннями Високого Суду або за рішеннями окружних, переданих Високому Суду, вони мають право конфіскувати і продавати майно для погашення суми боргу, застосовувати санкції і здійснювати контроль за власністю боржника [1, с. 60].

Відповідно до законодавства Республіки Естонія, приватними виконавцями можуть бути призначені громадяни Естонії, що пройшли стажування та склали іспит на отримання кваліфікації судового виконавця, виконали акредитовану державою навчальну програму академічної юридичної освіти, володіють мовою та мають високі моральні якості. Посади судових виконавців заміщуються на конкурсній основі. До складу конкурсної комісії входять суддя і судовий виконавець, призначені міністром юстиції, три представники Міністерства юстиції і один залучений юрист. Судовий виконавець призначається на посаду міністром юстиції безстроково та повинен обійняти посаду впродовж трьох місяців після призначення. До вступу на посаду судовий виконавець має скласти посадову присягу. Один раз

на п'ять років провадиться атестація судових виконавців комісією з атестації [3]. Тобто вимоги до приватних виконавців у Республіці Естонія дещо жорсткіші ніж в Україні.

У Болгарії діє змішана система виконання судових актів, яка функціонує досить давно та ефективно. Тут приватний судовий виконавець є особою, на яку державою покладено примусове виконання приватних майнових вимог. Водночас закон допускає, що держава може покласти на приватних судових виконавців виконання на користь держави. Більшість виконавчих документів перебувають на виконанні саме у приватних виконавців. Цьому сприяє надане широке коло повноважень і встановлена прийнятна плата (збір) за їхні послуги, що стимулює приватного виконавця працювати ефективніше. Варто відзначити, що у Болгарії Палата приватних виконавців має право приймати нормативно-правові акти та визначає ставки за здійснення тих чи інших дій виконавців. За словами експертів, після введення у 2006 р. інституту приватних виконавців вдалося не лише знизити навантаження на державних виконавців, але й значно поліпшити показники ефективності (зокрема, збільшити кількість стягнутих коштів). Як зазначають болгарські колеги, у Болгарії оплата приватних та державних виконавців – однакова, однак державна служба працює не зовсім ефективно, тому кредитори змушені звертатися до приватних виконавців [2].

Таким чином, як бачимо, міжнародній практиці давно відомий інститут приватних виконавців, який довів свою високу ефективність. У різних його проявах основна суть полягає у тому, що функція виконання судових рішень надана окрім державних органів ще й приватно-правовим органам чи особам (приватним виконавцям). Це дає змогу ще раз пересвідчитися в тому, що система виконання судових рішень приватними виконавцями справді працює. Запровадження інституту приватних виконавців в Україні є дуже прогресивним заходом. Поява приватних виконавців поруч із державними приведе до конкуренції, завдяки чому, робота й тих, і інших буде ефективнішою.

Перевагами запровадження інституту приватних виконавців в Україні є: швидкість здійснення виконавчого провадження; зменшення бюджетних витрат на утримання системи примусового виконання судових рішень, оскільки приватні виконавці забезпечують своє утримання самостійно; створення більш спеціалізова-

ної професії з відповідною професійною підготовкою; збільшення податкових надходжень до Державного бюджету, оскільки отримання доходу приватним виконавцем передбачає сплату податку на визначених законодавством умовах; наявність більшої кількості стимулів для ефективного та якісного виконання приватними виконавцями своїх обов'язків, через те, що розмір їх доходів прямо пропорційний результату їх робо-

ти; розвиток конкуренції у процесі виконання судових рішень; зменшення навантаження на державні органи; мінімізація корупційної складової в органах Державної виконавчої служби.

Можна сміливо стверджувати, що запровадження Інституту приватних виконавців є великим кроком уперед у системі реформування виконавчого провадження, що підтверджується значною кількістю переваг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гладышев С. И. Исполнительное производство Англии / С. И. Гладышев. – М. : Лекс-Книга, 2002. – 223 с.
2. Пашковська Т. Інститут приватного виконання рішень: а як у них? / Тетяна Пашковська // Юридична газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/kQkDdp>
3. Приватний судовий виконавець. Естонський досвід // Юридична газета. – 2004. – № 11(23) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.debts>.
4. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1403-VIII // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/fCuyl7>
5. Реформа примусового виконання рішень крізь призму досвіду Франції // Юридичний Вісник України. – 2017. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/vs3zXZ>

Наукове видання

РЕФОРМА ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць

УПОРЯДНИКИ

Фурса С.Я. д.ю.н., професор
Снідевич О.С., к.ю.н., доцент
Аліменко О.Ю., аспірант

Підписано до друку 29.07.2018. Формат 60×84 1/8.
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура Proxima Nova.
Умов. друк. арк. 20,23. Обл. вид, арк. 21,75.
Тираж 500 прим. Замовлення № 290718/2

Зверстано і надруковано в ТОВ "Видавництво "Юстон"
01034, м. Київ, вул. О. Гончара, 36-а т: (044) 360-22-66, www.yuston.com.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія дк № 497 від 09.09.2015 р.